

DR. GARZULY ÉVA*

A büntetőjog mint ultima ratio az egyes alkotmánybírósaági határozatok tükrében

A társadalmi együttélés különböző szabályok megalakítását és követését feltételezi. Ezt a társadalmi rendet a jogrend biztosítja, amely a felállított parancsok és tilalmak betartását – szükség esetén – akár kényszer alkalmazásával is garantálja. Ezen kényszer célja a rend fenntartása mellett nyilvánvalóan az is, hogy a társadalom tagjai számára is világossá váljon, hogy a szabályok megsértéséhez milyen következmények társulnak. Amint arra Belovics Ervin rámutat, az emberiség történetének a kezdetétől „a másik ember érdekinek megsértése reakciót váltott ki, előbb a sérelmet szenvedett egyén vagy családja, később pedig a társadalom részéről. Így a magánbosszú keretei között a sértett vagy halála esetén annak családja a sérelmet okozón torolta meg a történeteket, a tálió, azaz a szemet szemért, fogat fogért elv alapján. Az elv gyakorlati érvényesülését akadályozta meg azonban, ha a sérelmet okozó – tartva a magánbosszútól – elmenekült. Ezért alakult át fokozatosan a magánbosszú, vérbosszúvá [...] Az államok kialakulásának kezdetekor a vérbosszút a kompenzáció váltotta fel [...] Az államok megszilárdulásával a hatalom egyrészt létrehozta az általa követendőnek tartott magatartási szabályok rendszerét, továbbá az ezek érvényesülését minden körülmények között kikényszerítő erőszak szerveket.”¹ Természetesen a büntetőjog megjelenésével a más magatartási szabályok nem szűntek meg, így változatlanul megmaradtak a nem jogi természetű, ún. metajurisztikus szabályok, mint az erkölcs, a szokás és az illem. Ezek egymással is kapcsolatban állnak, hiszen számos büntetőjogi norma mögött erkölcsi szabály található, amely a büntetőjogi norma tekintélyét emeli, általános megismerhetőségét biztosítja. Ennek egyik nyilvánvaló példáját jelentik a keresztény világ erkölcsi alapját képező legfontosabb erkölcsi parancsolatokban, azaz a Tízparancsolatban megfogalmazott kö-

vetelmények, így a »ne gyilkolj«, a »ne lopj«, vagy akár a »felebarátod ellen ne tégy hazug tanúbizonyságot«.

Véleményem szerint mindezt egy kevésbé közismert példával is alá lehet támasztani, mivel általános erkölcsi követelmény, továbbá a társadalom, illetve a család fennmaradásának alapját jelentette és jelenti ma is, hogy a szülők gondoskodnak gyermekükről. Ez később jogi normákban is megfogalmazódott, így a hatályos szabályozásunkban Magyarország Alaptör-

vénye XVI. cikkében kimondja, hogy „minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz”,² majd deklarálja, hogy „a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni”.³ Mint ahogy a fentebb említett, évezredek erkölcsi parancsokat sem képes mindenki betartani, így értelem szerűen ennek a szabálynak a követése sem sikerül mindenkinek. Ennek elősegítésére, biztosítására minden jogrendszer családvédelmi és gyermekvédelmi szabályai tartalmaznak előírásokat, továbbá végső soron – ha már más nem maradt – akár a büntetőjog kényszerrendszerével is meg lehet próbálni, például a tartási kötelezettség teljesítését kikényszeríteni. Ezért is tartalmazza a hatályos Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: új Btk.) 212. §-ának (1) bekezdése, hogy „aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”. Mindezzel sajnos a kiskorú gyermekről való gondoskodás – legalábbis általában – nem biztosítható, de többletfenyegetettséget és egyben nagyobb visszatartó erőt jelent. Tekintettel arra, hogy a jogi szabályozás és a büntetőjogi kényszerrendszer alkalmazásának is a lényege elsődlegesen – jelen példa szerint – nem az állam büntető jogi igényének érvényesítése, hanem a gyermek tartásának biztosítása, az új Btk. – a korábbi szabályozással egyezően – biztosítja, hogy ha az ilyen cselekmény elkövetője a tartási kötelezettségének meghatározott ideig eleget tesz, akkor vele szemben a büntetőeljárást meg kell szüntetni.

Természetesen a büntetőjog nem avatkozhat be a társadalmi együttélés minden területén, hanem a társadalmi rend alapértékeinek a védelmére kell szorítkoznia. Ezen alapértékek elsődlegesen az alapvető és elidegeníthetetlen emberi jogok, amelyeket Magyaror-

* PhD-hallgató, PPKÉ Doktori Iskola

¹ Belovics Ervin – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános Rész Második hatályosított kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2014. 82. old.² Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés.³ Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdés.

szág Alaptörvénye a „Szabadság és Felelősség” alcím alatt található I-XXXI. cikkeiben tételesen határoz meg.

Ezek közé tartozik – csak példálózva – az ember élethez, emberi méltósághoz való alapjoga, a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog; a magán- és családi élet, otthon, kapcsolattartás és jó hírnév tiszteletben tartásához való jog, a véleménynyilvánítás szabadságához való jog, valamint a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma is, miként azon alapvető jog is, amely mindenki számára biztosítja, hogy „az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelességeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”.⁴

Magyarország Alaptörvénye ezen túl rögzíti azt is, hogy az ember alapvető jogainak védelme az állam elsőrendű kötelezettsége, és kimondja, hogy „az alapvető jogokra kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”.⁵

Mindebből látható, hogy demokratikus jogállamokban az állam büntető hatalma nem korlátlan, hanem az alkotmányban foglalt szabályoknak alávetett, amelyek egy része explicit módon szerepel, másik része pedig a generálklauzulákból vezethető le, amelyek közé tartozik az ultima ratio is. A fogalom azt jelenti, hogy a büntetőjog végső eszközként vehető igénybe, és csak akkor, ha az igénybevétel szükséges. További feltétel, hogy annak alkalmazása az arányosság keretein belül maradjon. Ez elsődlegesen valamely cselekmény bűncselekménnyé nyilvánítását, és – az arányosság keretén belül – a bűncselekmény jogkövetkezményeinek meghatározását jelenti. Ebben az összefüggésben jelenik meg a szükségességi és az arányossági teszt, amelyet nem a jogalkalmazóknak, hanem a törvényhozásnak kell(ene) figyelembe vennie, bár – véleményem szerint – ma sem sikerül maradéktalanul. Példaként lehet megemlíteni az új Btk.-ból a gépjármű kilométer-számláló műszer által jelzett érték meghamisítása elnevezésű bűncselekményt.⁶ A törvényi tényállás megfogalmazását érintően elsődleges probléma álláspontom szerint, az hogy mivel az ilyen cselekmények a gépjármű magasabb áron történő értékesítését kívánják biztosítani és ezzel a vevőnek kárt is okoznak, a gyakorlatban – amennyiben az ilyen cselekmény a nyomozás során kétséget kizáróan bizonyítható – nehezen képzelhető el, hogy a súlyosabb bűncselekmény, azaz minimum a csalás alapese ne legyen megállapítható.

A fent említett szükségességi és arányossági „tesztelés” Békés Imre okfejtése szerint „az Emberi Jogok Európai Konvenciójából került át a büntetőjog tudományába. A konvenció rendelkezik az emberi jogok korlátozásával összefüggésben arról, hogy erre csak törvény alapján kerülhet sor és csak abban a mértékben, (arányosság) amely mértékben az szükséges egy demokratikus társadalomban”.⁷

Egyebekben ezt a szabályt a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló törvény is tartalmazta, amely kimondta, hogy „A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja”.⁸

Mint ahogy korábban már utaltam rá, a jogalkotó a szükségességi és arányossági tesztet nem minden esetben alkalmazza, vagy nem megfelelően, ezért a jogszabályok alkotmányossága felett örködni hivatott Alkotmánybíróság több alkalommal is állást foglalt valamely magatartás büntetendővé nyilvánításának alkotmányosságáról, amikor a cselekmény büntetéssel tiltása az alkotmányos alapjogok korlátozását jelentette.

Itt érdemes megemlíteni, hogy ez a kérdés nem csak Magyarországon merül fel, hanem például Németországban is, ahol – annak ellenére, hogy ott az ultima ratio elvnek sokkal hosszabb történelme van – többször is vitatták kötelező alkalmazását. Ez volt az oka annak, hogy a német Alkotmánybíróság (Bundesverfassungsgericht) kimondta, hogy a törvényhozás számára a büntetőjogi szabályozás csak végső eszköz lehet.

A büntetőjogi korlátozással érintett alapjog leggyakrabban a véleménynyilvánítás szabadsága, amely vonatkozásában az Alaptörvény IX. cikke kimondja, hogy „mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához”. Ennek Alaptörvényben rögzített korlátját szintén a IX. cikk tartalmazza, amely szerint „a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére”, továbbá „a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni”.⁹ Az Alaptörvény ezen túl deklarálja, hogy „Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit”.¹⁰

A véleménynyilvánítás szabadságát – 2012. január 1. napjáig hatályos szabályozás szerint – a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény

⁴ Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés.

⁵ Alaptörvény I. cikk (2) bekezdés.

⁶ 348. § Aki jogtalan haszonszerzés végett a közúti gépjármű kilométer-számláló műszere által jelzett értéket a műszerre gyakorolt behatással vagy a mérési folyamat befolyásolásával meghamisítja, illetve a műszer működését megakadályozza, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁷ Békés Imre (szerk.) Büntetőjog Általános Rész HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 51. old.

⁸ 1949. évi XX. törvény 8. § (2) bekezdés.

⁹ Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdés.

¹⁰ Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdés.

61. §-ának (1) bekezdése tartalmazta, és a 2010. július 7. napjától hatályos szöveg szerint rögzítette: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás és a szólás szabadságához, továbbá a közérdekű adatok megismeréséhez, valamint terjesztéséhez”.

Itt kell megemlíteni, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkének (1) bekezdésében rögzíti, hogy mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához, amely magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének a szabadságát országhatárokon tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ugyanezen cikk (2) bekezdése kimondja azt is, hogy e szabadságjog gyakorlása törvényben meghatározott korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükségesek egy demokratikus társadalomban – egyebek mellett – a közbiztonság, a zavargás vagy a bűnözés megelőzése céljából. Az Emberi Jogok Európai Egyezményét az Európa Tanács 1950. november 4. napján fogadta el és 1953. szeptember 3. napján lépett hatályba. Ebből is látható, hogy Európa egyes országaiban az emberi jogok védelme régóta fontos kérdés, és lényegében a második világháborút követően az univerzális jellegű nemzetközi dokumentumok részévé is vált. Mindezt példaként véve alakult ki a mai magyar szabályozás is.

Az Egyezmény és a benne foglalt jogok tiszteletben tartása felett az Emberi Jogok Európai Bírósága őrökdi, illetve kezdetben egy kétszintű szervezetrendszer őrökdi, amelyet csak 1988. november 1. napján hatályba lépett 11. számú Kiegészítő Jegyzőkönyv változtatott meg. Eleinte a panaszok előzetes elbírálását az Emberi Jogok Európai Bizottsága végezte, amely azok elfogadhatóságáról döntött.

Még ebben a kétszintű szervezetrendszerben született meg a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos legfontosabb és egyik legtöbbet hivatkozott döntés a *Lingens c. Ausztria* ügyben.¹¹

Az ügy alapját egy rágalmozási per képezte, amely azért indult, mert Peter Michael Lingens, a *Profil* című osztrák magazin főszerkesztője a lap 1975. október 9-i számában Bruno Kreisky kancellárt, aki az Osztrák Szocialista Párt elnöke is volt megalkuvónak, és a politikai életben jelen lévő náci cinkostársának nevezte, mivel koalíciós tárgyalásokat folytatott az Osztrák Liberális Párt (FPÖ) akkori elnökével, Friedrich Peterrel, aki – a bécsi Zsidó Dokumentációs Központ elnökének információi szerint – a második világháborúban SS tag volt.

A cikk megjelenését követően a kancellár feljelentést tett, és a bécsi tartományi bíróság 1979-ben első fokon rágalmozás miatt pénzbüntetést szabott ki az újságíróval szemben, akinek álláspontja szerint a cikkében írtak értékítéletet fejeztek ki, és emiatt nem ütköztek büntető jogszabályba. Az Emberi Jogok Eu-

rópai Bírósága – a sikertelen fellebbezések és az Emberi Jogok Európai Bíróságának elfogadhatósági határozatát követően – osztotta a panaszos álláspontját és kimondta, hogy az osztrák bíróságok megsértették a panaszos véleménynyilvánítási szabadsághoz fűződő jogát, mivel a korlátozás aránytalanul minősült az elérni kívánt jogi célhoz képest. Ez a döntés lényegében először rögzítette az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában, hogy alapjogot érintően a büntetőjogi eszközrendszer csak végső esetben és csak akkor vehető igénybe, ha alkalmazása szükséges és arányos.

Magyarországon először azt deklaráló alkotmánybírósi döntés, hogy a büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az *ultima ratio*, a 30/1992. (V. 26.) AB határozat¹² volt, amely a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 269. §-ának (2) bekezdését alkotmányellenesnek minősítette. A Btk. ezen szakasza a közösség elleni izgatás vétségét rendelte büntetni, amely szerint, „aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzetet, valamely nemzetiséget, népet, felekezetet vagy fajt sértő vagy lealacsonyító kifejezést használ, vagy más ilyen cselekményt követ el”.¹³ Ezen rendelkezés tehát a megvetés sértő, vagy lealacsonyító módon történő kifejezésre juttatását pönalizálta.

Az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a jogszabály szabályozása a véleményszabadság Alkotmányban rögzített alapjogát mennyiben korlátozza és a korlátozás szükséges, illetve arányos-e. Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság kimondta az alábbiakat: „Az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfelelően az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.”¹⁴

Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy „a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos hatá-

¹² Itt kell megemlíteni, hogy Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása a 19. cikk (2) bekezdésében (2013. április 1. napjától hatályosan) kimondta, hogy „az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósi határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat”. (A hivatkozott rendelkezés Magyarország Alaptörvénye záró és vegyes rendelkezéseinek 5. pontja alatt található.) Mindennek értelmében a fenti AB határozat, valamint a dolgozat későbbi részében említett másik három, a 2000. évben hozott alkotmánybírósi döntés is csak az általuk kifejtett joghatások vonatkozásában vehető figyelembe.

¹³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1989. évi XXV. törvény 15. §-ában írt törvényszöveg.

¹⁴ 30/1992. (V. 26.) AB határozat III. rész 2.2. pont 2. bekezdése.

¹¹ Az Emberi Jogok Európai Bíróságának 1986. július 8-án meghozott 9815/82. számú ítélete.

rait úgy kell meghatározni, hogy azok a véleményt nyilvánító személy alanyi joga mellett a közvélemény kialakulásának, illetve szabad alakításának a demokrácia szempontjából nélkülözhetetlen érdekét is figyelembe vegyék.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálat tárgya a véleménynyilvánítási szabadságnak a büntetőjog eszközeivel történő korlátozása, az alkotmányosság megítélésénél érvényesülnie kell a büntetőjog egész rendszerére vonatkozó alkotmányos követelményeknek is. Ezek forrása az alkotmányos büntetőjog koncepciója, a jogállamiságból, mint alapértékből az állami büntetőhatalom gyakorlására háramló következmények rendszere, ezen belül pedig a büntető jogalkotás számára adódó tartalmi korlátok és formai követelmények¹⁵.

A korlátozás szükséges és arányos mértékének megállapíthatóságához az Alkotmánybíróság vizsgálta, hogy a korlátozás elkerülhetetlen-e, továbbá, hogy az elérni kívánt célhoz a büntetőjog megfelelő eszköz-e. Ezzel kapcsolatban fogalmazta meg, hogy „A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima ratio. Társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen. A büntetőjogi szankció, a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor már más jogágak szankciói nem segítenek.

Az alkotmányos büntetőjogból fakadó tartalmi követelmény, hogy a törvényhozó a büntetendő magatartások körének meghatározásakor nem járhat el önkényesen. Valamely magatartás büntetendővé nyilvánításának szükségességét szigorú mércével kell megítélni: a különböző életviszonyok, erkölcsi és jogi normák védelmében az emberi jogokat és szabadságokat szükségképpen korlátozó büntetőjogi eszközrendszer csak a feltétlenül szükséges esetben és arányos mértékben indokolt igénybe venni, akkor, ha az alkotmányos vagy az Alkotmányra visszavezethető állami, társadalmi, gazdasági célok, értékek megóvása más módon nem lehetséges¹⁶.

Összességében jelen esetben az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy kifogásolt szabályozás a vélemény értéktartalma alapján minősít, amely ellentétes a véleménynyilvánításhoz való joggal, tekintettel arra is, hogy ha az emberek sokféle véleménnyel találkozhatnak, akkor a társadalom szintén toleráns lesz.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Btk. kifogásolt bekezdését megsemmisítette és kimondta, hogy „a köznyugalom fenntartásához nem elkerülhetetlen, hogy a magyar nemzetet, valamely nemzetiséget, népet, felekezetet vagy fajt sértő vagy lealacsonyító kifejezés nagy nyilvánosság előtti használatát önmagában véve (illetve az ezzel egyenértékű cselekményt) büntetőjogi büntetéssel fenyegetse a törvényt¹⁷.”

Az Alkotmánybíróság fent részletezett döntésében írtakkal egyezően úgy vélem, hogy büntetőjogi bün-

etésekkel a közvéleményt nem kell és – álláspontom szerint – eredményesen nem is lehet korlátozni. Sokkal nagyobb visszatartó hatással van (vagy lehetne) az ilyen kifejezést használókra, ha azzal kell(ene) számolniuk, hogy a velük szemben indított polgári peres eljárás eredményeként nagy összegű – a régebbi szóhasználattal ún. nem vagyoni kártérítést, vagy ahogy a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv fogalmaz – sérelemdíjat kell(ene) fizetniük. Természetesen az Alkotmánybíróság döntése egy már kialakult gyakorlaton önmagában nem tud változtatni, és egyébként lényegesen egyszerűbb – formailag sem kötött – feljelentést tenni egy sérelmezett kifejezés miatt, mint a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelő keresetlevéllel polgári peres eljárást kezdeményezni.

Mindennek megfelelően a mai napig nem következett be érdemi változás ezen a területen, amelyet jól mutat a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat is, melyben az Alkotmánybíróság – élve az Alaptörvényben biztosított azon új jogkörével, hogy alkotmányjogi panasz alapján egyedi ügyben a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját felülvizsgálhatja – a Pécsi Törvényszék, valamint a Siklósi Járásbíróság döntéseinek alaptörvény-ellenességét állapította meg, és a vitatott határozatokat megsemmisítette. Az alkotmányjogi panaszt Siklós város önkormányzati képviselő-testületének tagja terjesztette elő, aki a büntetőeljárásban vádlott volt, és akit a bíróság rágalalmazás vétségében bűnösnek mondott ki. A Btk. 179. §-ában meghatározottak szerint ezen bűncselekményt az követi el, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tény állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ.

„A rágalalmazás azon cselekmények ellen nyújt büntetőjogi oltalmat, amelyek tényállításokkal a passzív alany társadalmi megbecsülését, társadalmi értékelését támadják [...]”¹⁸

Az ügyben irányadó tényállás lényege, hogy az indítványozó a 'Demokrácia megalkuvások nélkül' című közéleti lapban megjelentette a polgármester tevékenységét bíráló írását. Az inkriminált cikk szerint a képviselő-testület „pimasz és szemérmetlen” döntésével szavaztak meg jutalmat a város „kapzsi”, magát „Ludas Matyinak képzelő” polgármesterének, úgy, hogy a polgármester a korábbi jutalmát „lebukás után” sem fizette vissza, pedig azt egy meg nem valósult „ötletbörze” miatt kapta. Egyebeken a cikk kifogásolja, hogy bár „saját magukra nem sajnálják az adófizetők pénzét és úgy bánnak vele mintha a sajátjuk lenne”, a „városvezetés az új év alkalmával drasztikus megszorító csomaggal állt elő, amely minden eddiginél mélyebben érinti a lakosságot”.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a vádlott bűnösségét arra alapítottan mondta ki, hogy a cikkben írt, becsületsértésre alkalmas – különösen a közpénzek tiltott

¹⁵ 30/1992. (V. 26.) AB határozat III. rész 2.2. pont 4–5. bekezdései.

¹⁶ 30/1992. (V. 26.) AB határozat IV. rész 4. pont 1–2. bekezdései.

¹⁷ 30/1992. (V. 26.) AB határozat V. rész 4. pont 1. bekezdése.

¹⁸ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Második hatályosított kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013. 279. old.

felhasználására utaló – tények valótlanok voltak, amelyekkel a cikk írója is tisztában volt, illetve tőle elvárható lett volna a tények valóságtartalmának vizsgálata. Mindezt a másodfokon eljáró törvényszék annyival egészítette ki, hogy a vádlott a valótlan tények közlésével azt a látszatot keltette, hogy a polgármester hivatali helyzetével visszaélve megszegte vagyongkezelői kötelezettségét.

Az indítványozó szerint az ügyében eljáró bíróságok marasztaló döntése a véleménynyilvánítási szabadságot korlátozta. Kifejtette, hogy a közügyek vitathatósága a demokratikus társadalom nélkülözhetetlen eleme, ezért az erre vonatkozó vélemények erősebb alkotmányos védelmet kell, hogy élvezzenek, még ha túlzóak, vagy felfokozottak is.

Az Alkotmánybíróság ezen döntésének meghozatala során a nemzetközi jog általános felelősségi szabályaira, és a vonatkozó eseti döntésekre is figyelemmel kidolgozta a közügyek vitatását érintő vélemény-szabadsággal összefüggő alkotmányossági mércét, amely a jövőben a jogalkalmazókat orientálja a közéleti vitában elhangzó tényállítások és értékítéletek megkülönböztetésénél. Ennek értelmében vizsgálni kell, hogy a kifogásolt közlés a közügyek vitatását érinti-e, majd – a teljes szövegösszefüggésre figyelemmel – azt kell eldönteni, hogy tényállításnak, vagy értékítéletnek minősül-e.

Az Alkotmánybírósági határozat indokolását teljes részletességgel nem kívánom ismertetni, de a jelen dolgozat témája szempontjából releváns részt szó szerint idézem, amelyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „az emberi méltóság büntetőjogi védelme a büntetőjog ultima ratio jellegéből fakadóan kizárólag azokkal a legsúlyosabb esetekkel szemben nyújthat oltalmat, amikor a közölt vélemény alkotmányos jogot sért vagy a jogsérelem veszélye közvetlenül jelen van. Ezt az álláspontot erősíti egyfelől az állami büntetőigény érvényesítésének közhatalmi, legális kényszerselekményeken nyugvó karaktere, másfelől pedig a büntetőjogi szankció megtorló és stigmatizáló jellege is. A büntetések elrettentő hatása a közélet véleményformálásában résztvevőket is megfélemlíti, elriasztja, amely így éppen a demokratikus és plurális alapokra épülő közélet kibontakozását és értékét gyengíti el”¹⁹.

Egyebekben az Alkotmánybíróság jelen döntésében – lényegében az indítványozóval egyezően – ismét rögzítette azt is, hogy „az értékítéletet és személyes meggyőződést közvetítő vélemények mindaddig, amíg összefüggésben állnak a közügyekkel, attól függetlenül élvezik a vélemény-szabadság alkotmányos oltalmát, hogy helyes vagy helytelen, tetsző vagy nem tetsző, értékes vagy értéktelen gondolatot tartalmaznak”²⁰. A vélemény-szabadság Alaptörvényben is rögzített korlátját a mások emberi méltóságából fakadó becsületnek és jó hírnévnek a védelme jelenti, így a közügyek vitatásának körén kívül eső, öncélú, megálázó, bántó vagy sértő és csak a magán- vagy családi élettel kapcsolatos kifejezéseket értelemszerűen nem védi.

Az Alkotmánybíróság a döntésének meghozatalakor az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát, így többek között a már említett Lingens ügyet is figyelembe vette.

Az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy az eljáró bíróságok „a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában szereplő »tényt állít« fogalmat olyan kiterjesztően értelmezték, ami nincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert vélemény-szabadságból fakadó követelményekkel”¹⁹.

Az Alkotmánybíróság által alkalmazott jogintézmény újdonsága miatt érdekesnek tartom röviden azt is megemlíteni, hogy a határozat rendelkező részével és az indokolásnak a megsemmisítéshez vezető megállapításaival dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró nem értett egyet. A határozathoz fűzött különvéleményében kifejtette: „az Alkotmánybíróságnak tartózkodnia kell attól, hogy az alapügyhöz kapcsolódó tényértékelési, avagy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon. [...] Jelen ügyben azonban az Alkotmánybíróság értékelése túlmélt az alkotmányjogi panaszok, illetőleg az alkotmányossági felülvizsgálatnak az Alaptörvény számára kijelölt és saját maga által megerősített jogi keretein”²⁰. Ennek alapján a szabályozás gyakorlati alkalmazásának jövőbeni alakulása is egy külön tanulmány részét képezheti.

Itt érdemes megemlíteni, hogy a német büntető törvény „Störpropaganda gegen die Bundeswehr” (magyarra talán ’zavaró híresztelés a hadsereg ellen’-ként fordítható) elnevezéssel büntetni rendeli azt, aki valótlan tény vagy való tény elferdítve terjesztés végett állít, avagy ilyeneket terjeszt azért, hogy a honvédséget honvédelmi feladatának teljesítésében akadályozza.²¹ Ügyszintén „A köznyugalom veszélyeztetése bűncselekmény elkövetésével fenyegetőzés útján” (Störung des öffentlichen Friedens durch Androhung von Straftaten) elnevezés alatt büntetni rendeli azt, aki egyes, tételesen felsorolt bűncselekmények (így például az emberölés, testi sértés, személyi szabadság elleni bűncselekmények, rablás, zsarolás, közbiztonság elleni bűncselekmény) elkövetésével fenyegetőzik. Ugyanígy minősül annak magatartása, aki a köznyugalom veszélyeztetésére alkalmas módon – annak ellenére, hogy a valótlanúságáról tudomással bír – azt állítja, hogy a tételesen felsorolt valamelyik bűncselekmény elkövetése készül.²²

Ebből a példából is látható, hogy a rémhírterjesztéshez hasonló tényállásoknál Németország az elkövetési magatartások hasonlósága mellett a védett jogtárgyak pontosabb, egyértelmű megfogalmazásával szűkítette a büntetőjogi felelősséget. Mindez igaz a franciaországi büntetőjogi szabályozásra is, amely az

¹⁹ 13/2014. (IV. 18.) AB határozat V. rész [52] bekezdés első része.

²⁰ A 13/2014. (IV. 18.) AB határozathoz dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró által fűzött különvélemény [58] és [59] bekezdései.

²¹ A német Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch – rövidítve: StGB) 109.d §-a.

²² A német Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch – rövidítve: StGB) 126. §-ának (1) és (2) bekezdése.

ilyen elkövetési magatartást például akkor rendel büntetni, ha az a pénzügyi rendszer biztonságát sérti, vagy például büntetni rendeli azt, ha valaki valótlanul híreszteli, hogy elemi csapás következett be és ezzel felesleges mentési munkálatokat okoz.

A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat esetében az Alkotmánybíróság eljárását a Pesti Központi Kerületi Bíróság kezdeményezte, mivel egy előtte folyamatban lévő büntetőügyben úgy vélte, hogy – a véleménynyilvánítási szabadság büntetőjogi korlátozásáról szóló alkotmánybírósági határozatokban foglaltakra figyelemmel – a vitatott törvényi tényállás szubjektív értelmezést igényel, és így lehetőséget biztosít az önkényes jogalkalmazásra. A bíróság kezdeményezésében írtak szerint a törvény megfogalmazása „nem juttatja egyértelműen kifejezésre a törvényhelyhez fűzött indokolást, amely arra inti a jogalkalmazókat, hogy a büntetőjog fegyverét ne alkalmazzák komolyan nem vehető túlzások és általánosítások esetén”.²³

Ebben a határozatában az Alkotmánybíróság – a fent már ismertetett – 30/1992. (V. 26.) AB határozatban a büntetőjog jogi felelősségi rendszerben való ultima ratio jellegére történő hivatkozását szó szerint is idézte, és áttekintette a vonatkozó külföldi szabályozást. Mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy „a valótlan tények állítása vagy híresztelése, illetve a való tényeknek elferdítése, még ha a tény állító tudatában is van cselekménye köznyugalomra káros hatásának, ebbe belenyugszik, netán ezt kívánja, a véleménynyilvánítási szabadságnak a büntetőjogi eszközökkel nem korlátozható tartományán belül van”.²⁴ Kifejtette továbbá, hogy a „büntetőjognak nem feladata az alkotmányos értékek átfogó védelme, hanem csupán az, hogy ezen értékeket a különösen súlyos sérelmekkel szemben védje. A büntetőjogi eszközrendszer ultima ratio szerepe kétségtelenül azt jelenti, hogy akkor alkalmazandó, ha más jogági eszközök már nem elegendők”.²⁵

Ezen túl az „Alkotmánybíróság ez alkalommal is fontosnak tartotta annak hangsúlyozását, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi”.²⁶

Érdekességként itt is említést érdemel, hogy határozattal szemben Strausz János alkotmánybíró különvéleményt jelentett be. Indokolásának lényege szerint a kifogásolt szakaszban a törvényhozónak nem volt célja „a szabad véleménynyilvánítás, a kritika, az értékítélet, vagy az eszmék szabad hirdetésének elfojtása, és arra nem is alkalmas”.²⁷

Álláspontja szerint az „alapjogként definiált véleménynyilvánítási és sajtószabadság nem foglalja magába a tudatos valótlanágok, ferdtések, torzítások,

manipulációk közlésének és hirdetésének szabadságát, sőt, az utóbbi alkalmas az előbbi kiüresítésére, kioltására. Történelmi tények igazolják a tudatosan hazug propaganda, a politikai és társadalmi botrányleltetés, a sajtó lealacsonyításának és eszközként történő felhasználásának káros hatásait.

Korunkban az írott és az elektronikus média olyan tekintéllyel rendelkezik, hogy a közvélemény hajlamos a közölt információkat kellő ismeretek vagy kellő kritika nélkül valóságként elfogadni. Ezért jelentős érdek fűződik ahhoz, hogy az ilyen nyilvános közlések, közlemények, információk a valóságnak megfelelőek”.²⁸ Mindezek alapján dr. Strausz János alkotmánybíró arra a következtetésre jutott, hogy a köznyugalom büntetőjogi intézkedésekkel történő korlátozása alkotmányos, ezért az indítványt el kellett volna utasítani.

További két alkotmánybírósági határozat foglalkozik még a büntetőjog ultima ratio jellegével, amelyekben az Alkotmánybíróság a fentiekkel ellentétben az indítványokat elutasította és a Btk. 269/A. §-ának, valamint a Btk. 269/B. §-ának alkotmányosságát állapította meg.

Ezek közül a 13/2000. (V. 12.) AB határozat a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XVII. törvény 55. §-ával büntetni rendelt nemzeti jelkép megsértésének vétsége alkotmányosságát igazolta. Ezen bűncselekményt az követi el „aki nyilvánosság előtt a Magyar Köztársaság himnuszát, zászlaját vagy címerét sértő vagy lealacsonyító kifejezést használ, vagy más ilyen cselekményt követ el”,²⁹ amennyiben ezzel súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

Jelen határozatának meghozatalakor az Alkotmánybíróság az egyes európai országok vonatkozó szabályozását, a nemzetközi egyezményeket, valamint az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatát, és a saját korábbi döntéseit vizsgálva hozta meg a határozatát. Megállapította, hogy a vizsgált bűncselekmény elkövetési magatartása hasonló a közösség elleni izgatásnak a már ismertetett, 30/1992. (V. 26.) AB határozatban vizsgált elkövetési magatartásához, azonban lényeges – és eltérő érdemi döntést is eredményező – különbségnek minősítette, hogy a vizsgált szakasz védett jogi tárgyai a Magyar Köztársaságnak az Alkotmányban meghatározott nemzeti jelképei, amelyek jelentősége „az ország közelmúltbeli történelmére – a totalitárius államberendezkedésből a demokratikus társadalomba való átmenetre – tekintettel felértékelődött, aminek e szimbólumokat sértő egyes magatartások büntetőjogi védelme is nyomatékos ad”.³⁰

A másik, a 14/2000. (V. 12.) AB határozat az önkényuralmi jelkép megsértésének vétségét büntetni rendelő szakasz alkotmányellenességének megállapítására, il-

²³ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat I. rész második bekezdés utolsó mondata.

²⁴ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat III. rész 4. pont 6. bekezdése.

²⁵ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat III. rész 4. pont 7. bekezdése.

²⁶ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat III. rész 2. pont 2. bekezdése.

²⁷ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozathoz dr. Strausz János alkotmánybíró által fűzött különvélemény harmadik bekezdése.

²⁸ A 18/2000. (VI. 6.) AB határozat dr. Strausz János alkotmánybíró által fűzött különvélemény negyedik és ötödik bekezdése.

²⁹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 269/A. §-ának 1993. május 15. napjától hatályos rendelkezése, amellyel lényegében a 2012. évi C. törvény 334. §-ában foglalt rendelkezések szó szerint megegyeznek, azaz, hogy az új Btk. a védelmet a Szent Koronára is kiterjeszti.

³⁰ A 13/2000. (V. 12.) AB határozat IV. rész 3. pont 2. bekezdése.

letve annak nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló indítványokat utasította el.

Az indítványozók által kifogásolt bűncselekményt a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1993. évi XLV. törvény „Önkényuralmi jelképek használata” elnevezéssel iktatta be és kimondta, hogy „Aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vörös csillagot, vagy ezeket ábrázoló jelképet terjeszt, nagy nyilvánosság előtt használ, közszemlére tesz, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg”,³¹ vétséget követ el.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a Vajnai v. Magyarország³² ügyben a vörös csillag viselésének büntethetőségével kapcsolatban az Alkotmánybíróság döntésével és a határozat indokolásában írtakkal szemben lényegében eltérő álláspontot alakított ki. Mindezek alapján a két döntés összevetése, azok értékelése, valamint a vonatkozó büntető anyagi jogi szabályok vizsgálata, illetve esetleges módosításuk szükségessége egy külön tanulmány témája is lehetne.

Dolgozatom témáját érintően azonban idézésre méltónak tartom az Alkotmánybíróság azon megállapítását, amelyben kimondja, hogy a törvényi tényállásban „kiemelt jelképek, mint elkövetési tárgyak használatával, a velük kapcsolatosan kiemelt három elkövetési magatartással szemben – az alkotmányos értékekben megfogalmazódó célok védelme érdekében – a jelen történelmi helyzetben a büntetőjogi eszközrendszeren és szankciókon kívül más jogi eszköz a hatékony védelemre nem biztosított (ultima ratio)”.³³

A két utolsóként említett döntés lényegében arra hivatkozik, hogy amennyiben a büntető jogszabályban meghatározott védett jogi tárgy, illetve az elkövetési tárgy olyan jelkép, amelynek védelme, illetve használatának korlátozása az ország történelmi helyzetére is tekintettel kiemelten fontos, úgy az Alkotmánybíróság megengedhetőnek tartja a büntetőjogi eszközrendszer igénybevételét.

Mivel a történelmi helyzet és annak értékelése az idő múlásával változik, megváltozhat egy korábban alkotmányosnak ítélt norma szerepe, amelyet jól tükröz, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága az utóbb említett Alkotmánybírósági határozatot követően több évvel később ellentétes álláspontot foglalt el.

A fenti áttekintéssel képet kívántam adni arról, hogy magyar Alkotmánybíróság egyes határozatában miként vette alapul, hogy a büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben csak a végső megoldás, az ultima ratio lehet. Indokolt esetekben hivatkoztam egyes európai országok vonatkozó jogszabályaira is, valamint említést tettem néhány, a téma szempontjából relevánsnak tekinthető, az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott döntésről is.

Az európai és a magyar szabályozás összehasonlítás

³¹ Az új Btk. 335. §-ának (1) bekezdésében szó szerint egyezően minősíti és rendeli büntetni az önkényuralmi jelkép használatának vétségét.

³² Az Emberi Jogok Európai Bíróságának 33629/06. számú ügyben 2008. július 8. napján hozott ítélete.

³³ A 14/2000. (V. 12.) AB határozat IV. rész 5. pont 7. bekezdése.

sából – véleményem szerint – összességében azt a következtetést lehet levonni, hogy az európai standardokkal egyezően a magyar szabályozás is figyelemmel van arra, hogy a büntetőjogi szankciórendszert csak végső esetben és csak akkor alkalmazza, amikor más lehetőség már nincsen. Természetesen a téma tulajdonképpen kimeríthetetlen, hiszen további, az új Btk.-ban büntetni rendelt tényállások vonatkozásában lehetne ezt a kérdést vizsgálni, és elemezni, hogy a büntetőjogi tilalmak valóban az alkotmányos alapjogok immanens korlátait jelentik-e.

Végezetül érdemes röviden szólni arról, hogy az Európai Unió az egységes büntetőpolitika létrehozása érdekében milyen lépéseket tett, és ez milyen összefüggésben van az ultima ratióval.

Ezzel kapcsolatban elsődlegesen mindenképpen azt kell megjegyezni, hogy egységes büntetőpolitika létrehozása nem egyszerű feladat, egyrészt mivel a büntetőjogi politika a szuverén hatalmi jogkörök közé tartozik, másrészt azért, mert a büntetőjog közvetlenül érinti a személyes szabadságot és az egyes polgárok jogait.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés, amely az Unió hatáskörének területeit, elhatárolását és a hatáskörök gyakorlásának részletes szabályait is megállapítja, 83. cikkének (2) bekezdésében úgy rendelkezik, hogy az Unió büntetőpolitikájának eredményes végrehajtása érdekében – irányelvekben – szabályozási minimumokat lehet megállapítani a bűncselekményi tényállások és büntetési tételek meghatározására vonatkozóan. Erre is figyelemmel 2011. szeptember 20. napján az Európai Bizottság úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságának³⁴ a véleményét az uniós büntetőpolitika létrehozásával kapcsolatban.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. április 25–26. napján tartott plenáris ülésén fogadta el az ezzel kapcsolatos véleményét, amelyben rögzítette, hogy „a büntetőjogi szankció megtorló és megszégyenítő jellege miatt egy adott magatartás büntetendőnek minősítése az Unió által a tagállamoktól megkövetelt végső eszköz (ultima ratio) lehet csak. Azok a nehézségek, amelyekbe a tagállamok az uniós jog gyakorlati végrehajtása során ütköznek, és amelyek veszélyeztetik ez utóbbi hatékonyságát, önmagukban nem jelenthetnek elegendő indokot a büntetőjog alkalmazására. Az is szükséges hozzá, hogy a szóban forgó magatartási formák bizonyos, alapvetőnek ítélt érdeket is sértsenek”.³⁵

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsága megfogalmazta továbbá, hogy az ultima ratio követelménynek

³⁴ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az Európai Unió konzultatív szerve, 1957-es alapítása óta szakértői tanácsokkal látja el a főbb uniós intézményeket, így például az Európai Bizottságot, az EU Tanácsát, vagy akár az Európai Parlamentet.

³⁵ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012/C 191/17. számú véleményének 1.4. pontja, amelyet az Európai Unió Hivatalos Lapja 2012. június 29. napján megjelent számában tett közzé.

megfelelően a közigazgatási és büntetőjogi szankciók közötti választást hatásvizsgálatnak kell megelőznie.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye szerint az egységes európai büntetőpolitika minimumszabályokat határozhat majd meg, anélkül, hogy az egyes nemzeti hatóságok által meghatározott bűncselekményi tényállásokat befolyásolná, miként, ahogy a bűnüldözési stratégia meghatározása is nemzeti hatáskörben maradna. Az Európai Unió beavatkozását, európai büntetőjogi intézkedés alkalmazását csak akkor tartaná indokoltnak, ha a tagállamok nem képesek biztosítani az uniós jog betartását, illetve nincs kevésbé kényszerítő erejű eszköz a kívánt célkitűzés elérésére.

Tekintettel azonban arra, hogy maga a Bizottság is megállapította, hogy az uniós joganyag tagállamok általi átültetése és alkalmazása tekintetében jelenleg még csak kevés tanulmány készült, ezért elsődlegesen ezek fejlesztését tartja indokoltnak, figyelemmel arra is, hogy ez nélkülözhetetlen a harmonizációs eljárás elengedhetetlenségének megállapításához.

A fentiek alapján az egyértelmű, hogy a továbbiakban is kulcskérdés marad, mind a nemzeti büntetőjogi jogalkotás, mind az egységes európai büntetőpolitika szabályainak megalkotásakor az ultima ratio alapelvének az alkalmazása, amely során a szükségességi és arányossági tesztet rendszeresen alkalmazni kell. ■

BTK. FORDÍTÓKULCS Oda-Vissza

SZERKESZTŐK: Czine Ágnes, Fiedler Laura

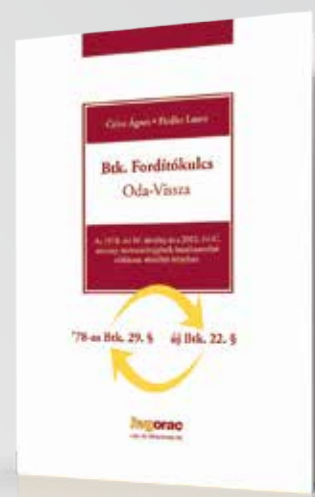
Ez a kiadvány a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény ('78-as Btk.) és a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (új Btk.) összehasonlítását tűzi ki céljául, annak érdekében, hogy az Olvasó számára könnyebbé tegye az új Btk. rendelkezéseinek megismerését és az alkalmazásukra történő felkészülést.

A könyv első felében az összehasonlítás megkönnyítése érdekében a bal oldali hasáb az új Btk. szövegét tartalmazza annak eredeti sorrendjében, a jobb oldali hasábn pedig a '78-as Btk. rendelkezései találhatók az új Btk. szabályainak megfelelő rendben. Így az Olvasónak nem kell keresnie, hogy az új Btk. egyik szabályának a '78-as Btk. melyik rendelkezése felel meg. A könyv második felében található feldolgozás pedig a '78-as Btk. eredeti törvényi sorrendjét követi és ahhoz rendeli az új Btk. szabályait.

Az összehasonlítás nem csak az egyes szakaszok párosításával, **hanem minden esetben a bekezdések szintjén**, az egymásnak megfeleltethető bekezdések (sőt, adott esetben az egyes bekezdéseken belüli alpontok) egymás mellé rendezésével történik. Az új Btk. azon rendelkezései, melyek a korábbi kódexhez képest újdonságként jelennek meg, az összehasonlítás mindkét irányában **külön jelölést** kaptak, egyértelműen felhívva a figyelmet a '78-as Btk.-ban nem szereplő új szabályokra. A kiadvány így könnyen kezelhetően, áttekinthetően és felhasználóbarát módon segít a két kódex összevetésében, legyen az Olvasó célja akár az egyezőségek, akár az újdonságok megismerése.

A Fordítókulcs különös jelentőségét azok az esetek adják majd, amikor a bűncselekményt a '78-as Btk. hatálya alatt követték el, de a bíróság 2013. július 1-je után bírálja el, és az új Btk. enyhébb szabályt tartalmaz, tehát az utóbbi törvénykönyvet kell alkalmaznia.

A kézirat lezárásának dátuma 2013. szeptember 1-je, így a kiadvány az új Btk.-nak mind a kihirdetés és a hatálybalépés között elfogadott, mind a 2013. augusztus 1-jén hatályba lépett módosításait tartalmazó szövegváltozatát tartalmazza!

Ára: 6990 Ft

WEBES VÁSÁRLÁS
-5%